

Дошкільна освіта (Моргун І.В.)

*Перший крок у світ освіти та виховання для КОЖНОГО малюка відкриває саме **дитячий садок**. Це місце, де дитина вперше стикається з навчанням, соціалізацією та розвитком своїх навичок. Важливо зрозуміти, що правильно організований процес усіх напрямів в закладі дошкільної освіти має вирішальне значення для майбутнього успіху дитини, тому саме педагогічні працівники мають максимально організовувати та створити стимулююче, безпечне навколишнє середовище для найменших.*

Дошкільна освіта для всіх

Доступ до безпечного дошкільного освітнього простору є універсальним правом і основною потребою для всіх дітей дошкільного віку, навіть під час надзвичайних ситуацій. Саме тому, дошкільна освіта відіграє ключову роль у житті дитини, закладаючи фундамент для її подальшого розвитку та навчання. В умовах воєнного стану, коли якісна та доступна дошкільна освіта стає особливо важливою, створення сприятливих умов для її розвитку є одним із пріоритетних завдань.

Полтавською академією неперервної освіти розроблені методичні рекомендації покликані допомогти педагогічним працівникам закладів дошкільної освіти у плануванні та організації освітньої діяльності у новому 2024/2025 навчальному році.

Настановчі інструкції спрямовані: ознайомити педагогів закладів дошкільної освіти з оновленими вимогами організаційно-правового документу (Закон України «Про дошкільну освіту», 2024 р.); виокремити основні напрямки та завдання розвитку дошкільної освіти у 2024/2025 навчальному році; надати методичні рекомендації щодо планування та організації освітньої діяльності; нагадати педагогам про інноваційні практики та технології, які можуть бути використані в роботі з дошкільниками; забезпечити методичну підтримку педагогів закладів дошкільної освіти у їх професійній діяльності.

Організаційно-правові аспекти

Президент України 05.06.2024 підписав Закон «Про дошкільну освіту», прийнятий Верховною Радою України 06 червня 2024 року №3788-IX.

Закон набирає чинності з дня, наступного за тим, коли його опублікують. Тобто вже з 06.06.2024 Закон є чинним. А вступає в дію через один рік із дня набрання ним чинності.

У Законі передбачено низку змін, які стосуються усіх педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Прийняття нового Закону України «Про дошкільну освіту» **дозволить:**

- Ще раз акцентувати увагу на тому, що дошкільна освіта – це повноцінний рівень освіти, призначений для розвитку, виховання і навчання дітей у ранньому і дошкільному віці, для формування якісного людського капіталу, а не для їх «утримання» з метою повернення батьків на робочі місця. Саме тому КОЖНА дитина повинна мати право здобувати і здобути якісну дошкільну освіту.

- Суттєво розширити можливості для дітей, педагогів та закладів освіти, підвищити якість освіти, нарешті стимулювати розвиток галузі на належному рівні і закласти умови для плекання майбутнього потенціалу України - наших наймолодших співгромадян.

- Збільшити кількість дітей, охоплених дошкільною освітою за рахунок збільшення кількості осередків здобуття дошкільної освіти шляхом «визнання» такими осередками не лише заклади дошкільної освіти, а й дошкільні підрозділи юридичних осіб публічного і приватного права, а також дитячі садочки, створені фізичними особами - підприємцями (але не в статусі юридичних осіб); запровадження нових форм організації освітнього процесу, зокрема міні-садки і мобільні дитячі садки; запровадження можливостей фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів здобуття дітьми дошкільної освіти у приватних суб'єктів освітньої діяльності у разі, якщо не вистачає місць у комунальних садочках; запровадження нових форм здобуття дошкільної освіти (ст. 11).

- Використати чітку процедуру зарахування дітей до дитячих садочків, зокрема за рахунок гарантування місця у дитячому садку дітям, які проживають на території обслуговування відповідного садочка (ст. 13).

- Забезпечити правову визначеність у питанні віку, до якого діти можуть перебувати з дитячому садку, здобуваючи дошкільну освіту (ст. 6).

- Актуалізувати і активізувати всі процеси, пов'язані зі створенням безпечного, здорового та інклюзивного (а де потрібно - спеціального) освітнього середовища (ст. 5; п. 5, ст. 13; п.4, ст.19).

- Уперше визначити на рівні Закону гарантований обсяг часу для здобуття гарантованої Конституцією України «безоплатної дошкільної освіти» - до 11 годин на день (п.3, ст. 10).

- На законодавчому рівні використовувати поняття «очна (денна)», «мережева/дистанційна форма здобуття дошкільної освіти» (ст.12)

- Точно сформувати наповнюваність груп вихованців виходячи із співвідношення кількості вихователів до кількості дітей (ст. 17, п.2).

- Збільшити академічні свободи вихователів і дозволити педагогічним радам обирати ті програми, які на їхню думку дозволятимуть в конкретному місці, в конкретний час і стосовно конкретних груп дітей найкраще забезпечити досягнення цими дітьми результатів, визначених державним стандартом (п.4, ст. 16).

- Чітко визначити скорочений робочий час педагогічних працівників закладів дошкільної освіти і скорочений обсяг педагогічного навантаження, що дозволить впорядкувати ці питання, привести їх у відповідність до трудового законодавства, зменшити навантаження на вихователів, віднайти час для інших видів їхньої педагогічної діяльності (організаційної, методичної тощо) і забезпечити повноцінний відпочинок поза робочим часом (ст. 26; с. 27)
https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/76593.html

Ще раз наголошуємо, **зазначені норми вступають в дію через один рік з дня набрання Законом чинності, тобто з 07.07.2025.** До цього часу мають бути розроблені підзаконні акти, які уточнюватимуть окремі статті Закону.

Звертаємо увагу, згідно з п. 1 статті 54 Закону України «Про освіту» педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право на *«академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі; педагогічну ініціативу; розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання; користування бібліотекою, навчальною, науковою відповідно до спеціальних законів; доступ до інформаційних ресурсів і комунікацій, що використовуються в освітньому процесі та науковій діяльності».*

Також нагадуємо у ст.54 п.2 «Права і обов'язки здобувачів освіти» зазначено, що педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані:

- постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність;
- виконувати освітню програму для досягнення здобувачами освіти передбачених нею результатів навчання;
- сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти, формуванню навичок здорового способу життя, дбати про їхнє фізичне і психічне здоров'я;
- дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності;

- дотримуватися педагогічної етики;
- поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу.

Для реалізації вищезазначеного слід наголосити на важливості застосування педагогічними працівниками дошкільної освіти різноманітного методичного інструментарію та пріоритетності діяльнісного підходу.

Пріоритети діяльності закладів дошкільної освіти Полтавської області

З урахуванням реалій сьогодення та дії правового режиму воєнного стану, пріоритетною діяльністю закладів дошкільної освіти продовжують бути напрями, що охоплюють:

1. Забезпечення безпечного освітнього простору, а саме:

- Організація безпеки: забезпечення укриттів у приміщенні закладу; регулярні тренування з евакуації (Алгоритм дій працівників ЗДО під час сигналу повітряної тривоги <http://surl.li/ewpctn>), навчання дітей правилам поведінки у надзвичайних ситуаціях.

- Психологічна підтримка: створення служб психологічної підтримки для дітей та працівників; організація регулярних занять з психологами; створення сприятливого емоційно-психологічного клімату в групі; надання психолого-педагогічної підтримки дітям (наприклад, використання різних технік заземлень з дітьми та їх батьками); запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми (ЗУ від 06.06.2024 р. №3792-IX).

- Фізична безпека: проведення інструктажів з техніки безпеки; моніторинг санітарного стану та дотримання гігієнічних норм.

2. Організацію освітнього процесу в різних форматах та подолання освітніх втрат, зокрема здійснювати:

- Через гнучкі форми навчання: впровадження змішаного (очного та мережевого/дистанційного) навчання; підготовка методичних матеріалів для дистанційного навчання.

- Компенсація освітніх втрат: діагностика та оцінювання рівня знань та навичок дітей; розробка індивідуальних навчальних планів для подолання освітніх втрат; додаткові міні-заняття для дітей, які мають прогалини в знаннях.

- Використання технологій: інтеграція освітніх платформ та додатків в освітній процес; розвиток цифрових навичок дітей.

3. Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами:

- Індивідуальний підхід: розробка та реалізація індивідуальних освітніх програм для дітей з ООП; організація занять з корекційними педагогами та логопедами.

- Інклюзивна освіта: забезпечення адаптаційного навчального середовища; проведення семінарів для педагогів щодо підготовки до роботи з ООП.

- Психолого-педагогічна підтримка: регулярні консультації психологів для дітей та їхніх батьків; розробка заходів для соціалізації дітей з особливими потребами.

4. Партнерство у співпраці з батьками або законними представниками дітей:

- Комунікація: регулярне інформування батьків про освітній процес та заходи безпеки; проведення онлайн та офлайн зустрічей з батьками; інформування батьків про діяльність ЗДО (створення сайту закладу, ведення сторінок у соціальних мережах).

- Спільні заходи: батьківські зустрічі, майстер-класи, консультації, організація тематичних днів та заходів за участю батьків; залучення батьків до волонтерської діяльності у закладі.

- Психологічна підтримка батьків: консультації психологів та соціальних працівників для батьків; надання інформаційної підтримки щодо виховання дітей у складних умовах.

5. Організаційно-методична підтримка керівників і педагогів:

- Підвищення кваліфікації: організація семінарів, тренінгів та курсів підвищення кваліфікації; залучення експертів для навчання педагогів.

- Методична підтримка: розробка методичних рекомендацій та посібників; створення банку ресурсів та матеріалів для педагогів, о Психологічна підтримка педагогів: програми психологічної підтримки та релаксації для працівників; створення сприятливих умов праці.

Освітній процес

Реалізація вимог Державного стандарту дошкільної освіти визначається освітньою програмою закладу, що передбачено ст.16 Закону України «Про дошкільну освіту» (нова редакція). Вимоги до формування освітньої програми закладом дошкільної освіти наведені в п.3, ст.16 Закону України «Про дошкільну освіту». Заклади дошкільної освіти як основну частину своєї освітньої програми можуть використовувати схвалені чи рекомендовані Міністерством освіти і науки України програми, за необхідності доповнюючи її додатковими освітніми компонентами. Залишається право одночасного використання різних чинних освітніх комплексних програм для дітей різної вікової категорії та одночасного використання різних всеукраїнських та локальних парціальних програм для поглиблення змісту інваріантного складника та/або забезпечення варіативного складника змісту БКДО.

Як і раніше, вибір комплексних та парціальних програм педагоги кожної групи здійснюють **самостійно** в залежності від специфіки діяльності закладу та/або групи, потреб розвитку вихованців, запитів батьків. Ознайомитися з переліком чинних освітніх програм та навчально-методичної літератури для закладів дошкільної освіти можна за посиланням <http://surl.li/kssqru> (також слідкуємо за виходом листа МОН України «Про переліки навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти у 2024/2025 навчальному році»).

Роботу освітян складно уявити без планування. Адже без нього неможливо забезпечити гармонійний, різнобічний розвиток дитини, врахувати її цінності, інтереси та врешті зберегти дитячу субкультуру. Тож робота педагогічних працівників регламентується календарним та/або перспективним планом, який забезпечує системність, послідовність і комплексність в організації діяльності з дітьми. Чинне законодавство визначає План роботи є обов'язковим документом, за формування та зберігання якого відповідає педагог закладу. Утім, воно *не обмежує та не нав'язує педагогам шаблонів перспективних і календарних планів*. Форму плану затверджує педагогічна рада, враховуючи досвід роботи педагогів, обізнаність із вимогами програми.

Під час розробки календарного планування маєте можливість використовувати методичний посібник «Якісне планування роботи – основа ефективності дошкільної освіти», який розроблено творчою групою вихователів-методистів ЗДО м. Полтави <http://surl.li/crgya> Посібник подає зразки перспективного та календарного планів, що забезпечить продуктивність роботи педагогів-дошкільників і цим сприятиме підвищенню якості дошкільної освіти. **Нагадуємо, запропоновані схеми, таблиці, графіки подані у посібнику є орієнтовними, а не догматичними.**

Ще один із ключових аспектів (факторів) забезпечення якості дошкільної освіти у 2024/2025 навчальному році це **впровадження інноваційних методик та технологій навчання**, елементи яких можна інтегрувати в організовано-пізнавальну діяльність <http://surl.li/bxlker>. А створення в закладі повноцінного інноваційного простору стимулює до формування в педагогів відповідної мотивації для реалізації завдань сучасної дошкільної освіти.

Не можемо оминати увагою актуальний напрям сьогоденного світу дитинства – **сприяння прийняттю різноманітності**. «Різні діти потребують різноманіття!» – це «магічне» речення колись випадково «народилося» під час одного з наших тренінгів з гендерної чутливості. Відтоді воно не тільки не втратило своєї актуальності, а стало для нас таким собі «золотим правилом» **недискримінаційних інновацій в освіті**. Який же смисл ми вкладаємо в нього?

Немає нічого «приписаного» ані хлопчикам, ані дівчаткам, а є конкретна дитина з її реальними потребами, талантами, бажаннями і прагненнями. Усі діти різні. Головне завдання педагога – виявивши індивідуальний (а не стереотипний) підхід, підтримати дитину в її унікальному поступальному розвитку, показавши увесь різноманітний світ як дійсно відкрити для неї можливість.

Тому, пропонуємо вашій увазі перспективне планування для дітей старшого дошкільного віку, яке дійсно надасть можливість вихователям спланувати та інтегрувати різні форми роботи на дійсно актуальні теми <http://surl.li/fzkpwc>

Упровадження англійської мови в ЗДО

Президент України підписав Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» від 04.06.2024 № 3760-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>. Його мета – сприяти забезпеченню застосування англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування на всій території України в публічних сферах суспільного життя.

Закон передбачає також зміни у сфері освіти (ст. 8). Зокрема, відповідно до Закону **заклади дошкільної освіти** забезпечуватимуть:

- застосування англійської мови в освітньому процесі для дітей раннього, молодшого дошкільного та середнього дошкільного віку;
- обов'язкове вивчення англійської мови дітьми старшого дошкільного віку.

Зауважимо, норма щодо застосування англійської мови в освітньому процесі закладів дошкільної освіти вступає в силу з **вересня 2026 року** (Інформацію подано за даними сайту Міністерство культури та інформаційної політики України).

Якісне освітнє середовище дитячого садка (рекомендації за методикою ECERS-3)

Міністерство освіти і науки України спільно із Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) презентують освітній серіал для вихователів та освітян дошкільної освіти. Серіал допоможе краще зрозуміти **особливості організації якісного освітнього середовища дитячого садка за методикою ECERS-3**.

Протягом **10 епізодів** розкриваються теми організації простору дитячого садка, практик особистого догляду, адаптації та розвитку дитини в садочку. Серіал буде цікавим не лише для педагогів, а й для батьків та опікунів, адже допоможе у формуванні орієнтирів оцінювання щоденного життя дошкільного закладу. А ще глядач зможе ліпше зрозуміти процес адаптації дитини до садочка та важливість міцних стосунків між вихователями, дітьми та батьками.

Проект покликаний залучити освітян дошкільної ланки до промоції важливості дошкільної освіти, напрацювань і реалізації змін, розвитку безпечної та інклюзивної освіти задля всебічного гармонійного розвитку дітей. Освітній серіал доступний на платформі для розвитку дошкільнят НУМО <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJ2-31j4oXT4HvyYr5JNveIvEHed3smGH>

Додаткові освітні ресурси в дошкільлі

Кожен педагог прагне зробити свої зустрічі з дітьми продуктивними, цікавими, незвичайними, захоплюючими і відійти від педагогіки копіювання, шаблонування, практики однієї правильної відповіді та нав'язування свого бачення дитині. Для наших реалій, зокрема в умовах воєнного стану, незалежність від ситуацій є визначальною. Тож дані ресурси стануть у нагоді педагогічним працівникам закладів дошкільної освіти.

Командою the LEGO Foundation в Україні було створено Методичний посібник із фасилітації ігрової взаємодії з дітьми дошкільного віку «**Граємо разом**» <https://salo.li/A250349> Посібник містить матеріали, які можуть стати у нагоді педагогам для вибудови ігрової взаємодії з дітьми як безпосередньо в закладі дошкільної освіти, так і під час онлайн-комунікації з дітьми та батьками. Запропоновані в посібнику ігрові активності з дітьми сприятимуть формуванню в дошкільників ключових компетентностей, цілісного світогляду, розвитку наскрізних умінь. Окремий акцент у посібнику зроблено на соціально-емоційному розвитку дитини та підтримці її благополуччя, що є можливим за умови врахування дорослими принципів фасилітації та підтримуючого спілкування.

Create with Anything (Створюй з будь-чого) – це проєкт, що дозволяє зреалізувати найсміливіші ідеї з використанням матеріалів, які є довкола, як у закладі освіти, так і вдома разом із батьками. Ключова ідея, покладена в основу концепції, - це принцип **System-in-Play**, який полягає у тому що будь-який проєкт, створений дітьми, може трансформуватися, змінюватися відповідно до потреб та бажань дитини. **System-in-Play** як ігровий підхід заохочує дітей бачити вже використані матеріали довкола по-новому та створює нові можливості для гри та розвитку. Для реалізації проєкту було створено онлайн-платформу, де можна знайти ідеї для натхнення практичні поради <https://createwithanything.legofoundation.com/uk/vstup/>

Ще однією ініціативою the LEGO Foundation є впровадження в українське дошкільня шведської програми соціально-емоційного розвитку дітей дошкільного віку Peppy Pals («Веселі друзі»). Програма складається з методичних рекомендацій для педагогів, циклу з 16 мультфільмів https://www.youtube.com/@peppypals_ua/videos та книжок про п'ятьох друзів-тварин, мобільного застосунку «Веселі друзі» (Peppy Global – EQ for kids), який є безкоштовним для українців. Особливої уваги заслуговує збірка активностей «Соціально-емоційний розвиток з Веселими друзями», що дає змогу дітям швидко опанувати навички соціального і емоційного розвитку. Концепція Peppy Pals ґрунтується на наукових дослідженнях, емпіричних та теоретичних знаннях соціального та емоційного інтелекту.

The LEGO Foundation було профінансовано адаптацію некомерційного додатку для опанування мовами через гру **Moka Mera Lingua App**, призначеного для дітей віком від 3 до 8 років, де можна вивчати англійську мову <http://surl.li/pzvc0h> За допомогою дотепних персонажів, різноманітних занять та міні-ігор програма утримує увагу дитини та дозволяє природним чином засвоїти іноземну мову. В ігровому процесі не використовується текст, тому вміння читати необов'язково.

Потужним інструментом для соціально-емоційного розвитку дітей, сталих навичок життя, продовжує використовуватись педагогами альтернативний навчальний ресурс для дітей дошкільного віку – ляльковий театр «**Іскорки суперсил**».

«Іскорки суперсил» — це набір інструментів і методик для навчання й розвитку дошкільнят: ляльковий театр, книжка оповідок від сучасних українських письменниць <http://surl.li/fwufyy> і мультсеріал <https://numo.unicef.org.ua/puppet-show/multiki-dlya-zakriplennya-znan> Основна мета проєкту – щоденний розвиток дошкільнят за будь-яких обставин. Розумні, чуйні та бешкетні персонажі-помічники Іскорки вперше озвалися до дітей у 2023 році на платформі розвитку дошкільнят НУМО. Їх задумала й створила команда Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) за підтримки Міністерства освіти й науки України.

Чотири Іскорки стають друзями й помічниками для дітей. Свої «суперсили» персонажі транслюють через 16 основних навичок, необхідних для гармонійного розвитку дошкільнят.

Важливо пам'ятати, що дитячий садочок це перш за все гармонійне середовище, де працюють висококваліфіковані педагоги, які турбуються про розвиток **КОЖНОГО** малюка. І завдяки вдало підібраним різноманітним ресурсам діти стають більш незалежними і підготовленими до плавного переходу на наступну сходинку освіти – **початкової школи**.

Не здаваймося, докладаємо зусиль для вдосконалення своїх професійних умінь, шукаємо нові способи та методи роботи відповідно до нових умов життя. Величезна подяка всім, хто стоїть на захисті нашої держави і надає нам можливість працювати з нашими дошкільнятами! Сподіваємося, що завдяки спільним зусиллям ми зможемо зробити українську дошкільню освіту Полтавщини ще кращою!